

Heikki Hongisto

Tekniikan museota rakentamassa

Tekniikan museon säätiön perustamisesta on pian kulunut 25 vuotta. Lehdessämme julkaistaan tämän vuoksi Tekniikan museon vaiheissa alusta asti mukana olleen, säätiön hallituksen nykyisen puheenjohtajan diplomi-insinööri Heikki Hongiston henkilökohtaisia muistelmia museon alkuajoista. Ensimmäisessä jaksossa kerrotaan säätiön perustamisvaiheesta 1966—1969 ja siinä mukana olleista henkilöistä.

Eino Kajaste

voittamattomana esikuvana näki mahdolliseksi, että voisimme saada aikaan kovinkaan kelvollista museota; silti hän oli hanketta puoltamassa. Aldén oli saanut tekniikan kunniatohtorin arvon aikanaan varsin merkittävää insinööriydestä, ripajäähdytteisen oikosulkumoottorin kehittämisestä. Nämä HZUR-moottorit pitkinä sarjoina valmistettuina olivat vuosikymmenten ajan Strömbergin moottorituotannon runkona ja näyttelivät merkittävää osaa esim. sotakorvaussuorituksissa. Aldén on kieltämättä yksi suomalaisen tekniikan merkkimiehiä, ammatiltaan omistautunut kehittäjä, jollaisten varaan usko suomalaiseen tekniikkaan rakentuu.

Eino E. Suolahti oli noihin aikoihin päätoimisesti kirjakaupan johtaja, varsin kiireinen mies. Hänessä tapasin kuitenkin todellisen Helsingin tuntijan, historioitsijan, jonka erikoisharrastukseksi Helsinki oli tullut. Hän tiesi kaiken Kuninkaankartanon-saaresta, ja oli hauska todeta, että hänen mielestään saari ja sieltä vapautuvat rakennukset varsin hyvin sopisivat Tekniikan Museon työssijaksi. Hänelä oli paljon kokemusta museoista ja hän korosti hyvän intendentin tarvetta. Mies, joka oli koulutukseltaan kulttuurihistorioitsija, renessanssin ja barokin tuntija, ei tuntunut lainkaan suhtautuvan torjuvasti tekniikkaan.

Kuten jo mainitsin, tunsin Eino Kajastetta jo aikaisemmin jonkin verran. Hän oli tuolloin lähellä eläkeikää tehtyään pitkän, ansiokkaan päivätyön rakennusinsinöörinä. Tämä leppoisa mutta määrätietoinen tekniikan mies oli ollut ensin tie- ja vesirakennushallinnon ylimääräisenä insinöörinä, siten muutamina vuosia Yleisessä Insinööri-toimistossa ja sen jälkeen tullut Vesilaitoksen palvelukseen lähes kolmekymmentä vuotta aikaisemmin. Siellä hän oli kohonnut eri virkoja hoitettuaan laitoksen toimitusjohtajaksi aikana, jolloin Helsingin kaupungin voimakas kasvu sotiemme jälkeen tapahtui. Aiheetta ei Suomen Rakennusinsinööriliitto vuonna 1972 lyöttänyt hänen kunniaakseen Laila Hietalan suunnittelemaa mitalia.

Vesilaitoksen toimitusjohtaja Eino Kajaste nyt siis johti vanhoissa rakennuksissa Vantaan Kuninkaankartanon-saarella olevien toimintojen — pumppuasemien, suodattimien, kemiallisten puhdistuslaitosten — siirtoa ylemmälle jokivarrelle rakenteilla oleviin uusiin rakennuksiin. Luultavasti

Keväällä 1966 Helsingin kaupunki asetti toimikunnan, jonka jäseniksi kutsuttiin toisaalta pääkaupungin vanhan teollisuuden edustajia, toisaalta kaupunki nimitti siihen omat varsinaiset edustajansa. Toimikunnan tehtävänä oli tutkia, millä tavoin teknillisen museon perustaminen voitaisiin toteuttaa kaupungin Vesilaitoksen vanhan Vedenpuhdistuslaitoksen korjauksen jälkeen vapautuviin, Vantaankosken partaalla Kuninkaankartanon-saarella ja kosken länsirannalla sijaitseviin vanhoihin rakennuksiin. Vanhoiksi teollisuuslaitoksiksi katsottiin Suomen Sokeri (Helsingissä vuodesta 1806), Strömberg (vuodesta 1889), Wärtsilä (edeltäjäineen vuodesta 1854) ja Elanto (vuodesta 1905). Fermoja edustamaan tuli Strömbergistä tekniikan kunniatohtori W. Aldén, Elanosta tekninen johtaja, diplomi-insinööri J. V. Vakkuri, Wärtsilästä diplomi-insinööri P-G Francke ja Suomen Sokerista minä, sen jälkeen kun Gunnar Hernberg kieltäytyi katsoen, että minulla silloisena Suomen Teknisen Seuran varapuheenjohtajana oli muutenkin intressit olla mukana museohankkeessa. Hankkeen varsinainen alullepanija oli ymmärtääkseni kaupunginhallitukselle esityksen tehnyt diplomi-insinööri Eino Kajaste, Vesilaitoksen toimitusjohtaja, minulle ennestään tuttu mies ja vanhempieni perheystävä. Hän tuli itseoikeutettuna yhdeksi Helsingin kaupungin edustajista tähän museohanketoimikuntaan. Muut kaupungin intressimiehet olivat

silloinen tekninen apulaiskaupunginjohtaja, diplomi-insinööri Hjalmar Krogius, josta tuli toimikunnan puheenjohtaja, pääkaupungin historian erikoistutkija professori Eino »Nenno» Suolahti sekä virastopäällikkö, tunnettu arkkitehti Aarne Ervi.

Menin toimikuntaan varsin mieluisasti, koska hanke tuntui todella kiinnostavalta. Olin ulkomailla nähnyt muutamia teknillisiä museoita ja mielestäni Helsingin tarvitsi omansa. Suomessa oli jo 1920-luvun alkupuolelta lähtien elätelty ajatusta omasta Tekniikan Museosta, Tampereelle sellainen oli saatu pystytetyksi. Nyt näytti mahdolliselta saada aikaiseksi edustava, monipuolinen, suurelle yleisölle tarkoitettu, myös uutta tekniikkaa esittelevä museo, jollaisen tarve oli ilmeinen.

Kysymys on ihmisestä

Toimikunnassa mukanaolo antoi minulle tilaisuuden tutustua muutamaa mielenkiintoiseen henkilöön.

Tehtyään 40-vuotisen päivätyön Strömberg Oy:ssä tekniikan tohtori h.c. W. Aldén oli jäämässä eläkkeelle eikä hän enää osoittanut nuoruuden vitaliteettia vaan pikemminkin pitkän kokemuksen tuomaa varovaisuutta. Hän oli matrikkeleihin ilmoittanut harrastukseksensa filosofian ja tämä tuli esille keskusteluissa. Hän oli nähnyt Münchenin kuuluisan Deutsches Museum in Isar-joen saarella ja se ta-

Tekniikan Museon Säätiön perustava kokous Kallion Virastotalossa 17. 10. 1969. Oikealla seisoo Eino Kajaste, »museon luoja». Puhetta kokouksessa johti Heikki Hongisto. Vasemmalla edessä istuvat mm. Nils Hellén ja Ingvar Blomqvist.

juuri hän oli saanut ajatuksen vanhojen rakennusten käyttämisestä Tekniikan Museoksi ja Vesilaitoksen edessä oleva 100-vuotisjuhla oli hänen mielestään sopiva ajankohta päätöksenteolle.

Eino Kajasteesta tuli varsinainen Tekniikan Museon luoja. Kaikissa perustamisen ja käyntiinajon vaiheissa hän oli se dynamo, joka pani usein vaikeuksiin joutuneen koneiston liikkeelle. Palaan häneen ja hänen panokseensa enemmän vielä edempänä.

Huolimatta toimikunnan myönteisestä museon perustamista kohtaan ei asiassa kuitenkaan päästy eteenpäin siinä tempossa kuin minä, ja ymmärtääkseni erityisesti Kajaste, toivoimme. Kävi ilmi, ettei Helsingin kaupunki voisi lisätä suoraan hallitsemiensa museoiden lukua, eikä käsitys museon konkreettisesta sisällöstä ollut hahmottunut. Jälkimmäisen osalta kirjoi-

tin silloin muistion »Teknillinen Museo», jonka pohjalta Suomen Teknillinen Seura yhdessä muiden insinöörijärjestöjen kanssa sitten laati täydellisemmän virallisen esityksensä toimikunnalle. Professori Jaarli Jauhiainen antaakin vuonna 1979 laatimissaan museomuistiinpanoissa erityisen tunnustuksen STS:lle.

Museon hallintomuodoksi alkoi säätiömalli tuntua sopivimmalta. Tätä koskevia neuvotteluja Kajaste kävi erityisesti silloisen Suomen Metalliteollisuusyhdistyksen johdon kanssa, jolloin säätiön jäsenyys- ja sääntökysymykset pitkälle selvisivät. Tällöin kävi ilmi yhdistyksen puheenjohtajan diplomi-insinööri Ingvar Blomqvistin ja toimitusjohtaja, varatuomari Nils Hellénin suuri kiinnostus ja ymmärtämys museohanketta kohtaan. Säätiön perustajajäseniksi lupautuivat neuvottelujen jälkeen Helsingin kaupunki, kauppa- ja teollisuus- sekä opetusministeriö (joista viime mainitun alaisuuteen Museovirasto kuuluu), neljä keskeistä insinöörien henkilöjäsenyhdistystä, Suomen Teknillinen Museoyhdistys sekä teollisuuden keskusjärjestöt.

25. 5. 1969 Helsingin kaupunginhal-

litus esitti valtuustolle, pääosin komiteaesityksen mukaisesti, eri lautakuntien lausunnot saatuaan, että esitetyt alueet luovutettaisiin perustettavalle säätiölle Tekniikan Museon aikaansaamiseksi. Valtuusto teki asiassa yksimielisen päätöksen ja 17. 10. 1969 saatettiin Kallion virastotalossa pitää säätiön perustava kokous. Minulla oli ilo olla sekä tämän kokouksen kokoonkutsun allekirjoittaja että sen puheenjohtaja. Säätiölle hyväksyttiin säännöt, sille nimitettiin valtuuskunta ja ensimmäinen hallitus. Hallituksen itsestäänselväksi puheenjohtajaksi tuli Eino Kajaste ja yhtä selväksi varapuheenjohtajaksi Jaarli J. Jauhiainen, joka sitkeästi ja tarmokkaasti oli tukenut Kajastetta valmisteluvaiheessa. Kun hänet, silloin eläkkeellä olevana puhelintekniikan professorina kutsuttiin STS:n kunniajäseneksi vuonna 1976, saatoin seuran silloisena puheenjohtajana perustella sitä nimenomaisesti hänen toiminnallaan Tekniikan Museon hallituksen puheenjohtajistossa. Kaikki muutkin lukuisat luottamustoimensa Jaarli Jauhiainen hoiti kiitosta kysymättä, uut-terasti ja uskollisesti. (Jatkuu seuraavassa numerossa) □